

«سیزده» و تصویر ملموس رفتارهای نوجوانی

ندیده ها و نداشته ها

چاپ شده در : روزنامه اعتماد

زمان انتشار : بهمن ماه ۱۳۹۱

عنوان ستون ثابت نگارنده در روزنامه "اعتماد" در ایام جشنواره سی و یکم فجر، "ندیده ها و نداشته ها" بود.

*

*

دیروز همین جا و در همین ستون، وعده کردم که دو روز متوالی انتهای این هفته را به دو فیلمی خواهم پرداخت که مانند تمام سوژه های این یادداشت های روزانه ام در طول سی و یکمین جشنواره فیلم فجر، در هیچ بخشی از جشنواره پذیرفته نشده اند و معتقدم دلایل این ممانعت، برخلاف ادعای مطرح از سوی مسئولان و هیأت های تصمیم گیری درباره فیلم های جشنواره، نه به سطح کیفی دو فیلم، بلکه به معیارهای دائماً متغیر و به شدت محافظه کارانه ممیزی و به تلاش برای راه نیافتن تصویر اقشار و برش های سنی و اجتماعی مشخصی از مردمان این جامعه و زمانه به روی پرده سینما بر می گردد. دیروز به «مهمونی کامی» ساخته علی احمدزاده و این که مدیریت فرهنگی درست مانند چارچوب های انتظامی با رفتارها و همنشینی ها و هم صحبتی های جوانان این فیلم برخورد می کند، اشاره کردم که برمی گشت به تلاش برای حذف تصویر جوانان طبقه متوسط و بالاتر و مناسبات و مراودات آنها از این سینما .

امروز فیلم مورد اشاره ام «سیزده» دومین ساخته بلند هومن سیدی بعد از «آفریقا»ست که موضوع یا قشر محوری موردتوجه آن، اتفاقاً از آن مقاطع سنی است که نهادهای رسمی و صدا و سیما و سازمان های مختلف فرهنگی و تربیتی و غیره، همواره ادعای توجه به آن را داشته اند و دارند: نوجوان. اما تصویر به سامان و گل و بلبل همیشه مجموعه های نمایشی برنامه کودک تلویزیون و شعارهای صادرشده در همایش های مربوط به نوجوان که سالی چند بار از سوی نهادهای مروج نظر برپا می شود، تقریباً با هیچ یک از انواع و زیرمجموعه های نوجوانان در تهران و طبقات مخالف فرهنگی و اجتماعی و حتی شهرستان ها و

مناطق دورافتاده هم سختی ندارد. چون دوستان غافل اند از این که اگر بخواهیم اولین مراحل روانشناسی نوجوان را در نظر بگیریم و فقط در صدد پاسخ به پرسش کلی «تفاوت نوجوان با کودک» برایم، هم زودرنجی و حساسیت، هم میل به خودنمایی های بزرگسالانه، هم نوعی قدرت طلبی و تلاش برای اثبات خود، هم مقادیری گرایش های نهان و نهفته جنسی و عصبی و غیره، به ویژه در مورد پسران نوجوان، به روشنی وجود دارد و البته به همین آشکاری، همیشه در تصاویر رسانه ای ما از نوجوانان، غایب بوده است.

فیلم «سیزده» با محوریت شخصیت پسر نوجوانی که تمام این عصیانگری ها را از یک سو و نیاز به مأمن خانواده و خانه را از سوی دیگر، یک جا در خود دارد، بعد از سال ها کوشیده تصویر درست و عینی و ملموسی از این قشر سنی در سینمای بی اعتنا به این گونه جزئیات ما خلق کند و به ویژه در نمایش نوع بی تفاوتی ظاهری و حساسیت درونی شخصیت اصلی اش، موفق شده تصویری از نوجوانان همین امروز جامعه پایتخت (و نه مثلاً نوجوانان ده سال پیش یا قبل تر) ترسیم کند. اما به سیاق هر دورانی که نگرش نظارتی در برخورد اول در مقابل تصویری که در جامعه پیرامونش وجود و عینیت دارد و او از درست دیدن آن غافل است، این تصور در دوستان وجود دارد که «سیزده» یا هر تصویر اینچنینی دیگر از نوجوانان، از واقعیات به هنجار و نازنین مورد تصور دوستان، دور هستند. خب، متأسفانه یا خوشبختانه چنین نیست و «سیزده» می تواند به عنوان سندی از نوجوانی کردن در این دوران اجتماعی و فرهنگی، ثبت و بارها دیده شود. چه ما بگذاریم و خوش داشته باشیم؛ چه جلویش را بگیریم و همچنان راه واقعیت را در مسیر راه یابی اش به پرده سینماها ببندیم.